

AZ

ISKOLAKERT.

A NÉPISKOLAI TANÜGY REFORMJÁT CZÉLZŐ HAVI KÖZLÖNY.

Megjelenik havonként egy-
szer 1 ívnyi tartalommal.

Szerkeszti és kiadja:

Előfizetési ára egész évre
1 frt 20 kr., félévre 60 kr.A szellemi részt illető köz-
lemények Arad. Tököly-tér
6. sz. a. czimzendők.**Graszal János.**Előfizetések az „Iskolak-
kert” szerkesztőségéhez
küldendők.**Az iskolakert jelentőségéről.**

Talán nem egészen felesleges dolog, az iskolakertek azon jelentőségéről megemlékezni, melylyel az általában a gazdaságra nézve bir. Szem előtt tartjuk itt a kisgazdák, a parasztnép gazdálkodását. Ennek terén sok a kívánni való, számosak a panaszok, daczára annak, hogy napjainkban a gazdaság fejlődésének érdekében elismerő tevékenység mutatkozik — bizonyos körökben. De nagy baj az, hogy termelvényeink felettelte olcsók és áremelkedésre egyelőre alig van kilátás.

E ténynyel szemben a gazdának jobb és czélszerűbb eszközök alkalmazásával ugyanazon telken jóval többet, szebbet és kelendőbbet kell előállitania. Hogy földmivelő népünk ezen utra mielőbb átléphessen, többféle tényező összműködésére van szükség. Egyszerű földmivesünkben még nincs meg a kellő intelligencia; ő képes a kezdetleges eszközöknél s ezeknek használatánál megmaradni s a szántást-vetést a naptár bizonyos jegyei szerint eszközölni. Szülőföldjének talaját ő nem ismeri, az éghajlat befolyására nem igen figyel s a szomszédságában észlelhető haladást még tudomásul sem veszi. Mi más lehet ennek következménye, mint a hátramaradás és végre a biztos tönkrementés.

Még az egyszerű falusi mesterember is híve a haladásnak, mert látkörét rövidebb-hosszabb vándorlásán rendesen öregbíti, tapasztalásokat szerez, újat meg újat lát, tanul, minek folytán lassan elsajátítja magának ama nagyobb routinet, mely megélhetésének megveti biztos alapját.

Földművesünk e tekintetben egészen hátramarad. Hol is láthatna, kitől is hallhatna, tanulhatna valami újat, ezélszerűt, mi az ő szakmájába vágna s mi nem egyedül anyagi, de szellemi és kedélyi szegénységén valamieskét segítene? Sehol és senkitől.

Lehet, hogy vannak, kik minderre hajlandók a földművelő iskolákra utalni. De ezen iskolák azon kort és időt követelik növendékeiktől, melyben a kisközgazda egy 16 éves fiút épenséggel nélkülözni nem akar és nem tud. Azután nagyon is gyéren vannak, kevésbé hozzáférhetők. Ez okból a földművelő iskolák nem tartoznak a látogatott intézetek sorába. Másképp áll ezen ügy Ausztriában! Ott 28 millió hektár termő földre s 22 millió lakosra esik 1 főiskola 323—, 15 középiskola 819 — s 54 alsó tanintézet 1250 hallgatóval és 16 kertészeti iskola 240 tanulóval. Itt Magyarországon 30 millió hektár termőföldre s 16 millió lakosra esik 2 főiskola 522 —, 5 középiskola 478 hallgatóval és 18 alsó tanintézet 385 tanulóval.

Ebből kitűnik, hogy egy millió hektár termőföldre Ausztriában 94, Magyarországon pedig 42 tanuló számítható.

Oly viszony ez, mely elég erélyesen haladásra s ennél fogva az eddiginél nagyobb buzgóságra és tevékenységre int.

Szomszédunk mögött elmaradni, reánk nézve veszélyes mulasztás lenne, miért is az e tekintetben való haladásunk nagy életkérdés. Első és utolsó követelésünk legyen: **Adassék a népnek nagyobb, általános és intenzívebb szakszerű műveltség!**

Feladatává lesz az elemi iskolának közvetítő szerepet elvállalni és egy eszközhöz folyamodni, mely természeténél s berendezésénél fogva a biztos sikerről és hasznos eredményről kezeskedjék. Miután már mint általánosan elfogadott és senki által meg nem dönthető igazság áll, hogy az iskola az életnek embereket, a hazának pedig polgárokat nevelni köteles: ki kell fürkészní azon eszközt, melynek alkalmazásával a tanuló ifjuság szellemét az életben nélkülözhetlen hasznos ismeretekkel meggazdagítani, szívében pedig a lángoló hazaszeretet első szikráját felélesztetni lehessen. Mindezekre csak az élő és éltető természet adhatja meg a kellő utbaigazítást s jelölheti meg a helyes irányt.

A mint a tudomány különféle ágai képviselve lehetnek ugyanazon egy könyvszekrényben, melyből a tudományt kedvelő ember folytonosan meríthet: ép úgy a tanuló ifjuság számára is legyen egy tárház, melyből ismeretkörének bővítésére folytonosan merithessen s mely minden időben új meg új adatokat szolgáltatthasson.

Mint általában a népiskolai, úgy külön a gazdasági ismeretek terjesztésére legalkalmasabb eszköznek az iskolakert ígérkezik. **Egyedül az iskolakert lehet hivatva a kertészeti és gazdasági tanokat terjeszteni a nép között.** Ügyes és értelmes vezetés alatt az iskolakert központjává válik az elemi iskola majdnem minden tantárgyára nézve. A mi az iparosinak a műhely, az legyen a leendő mezőgazdának az iskolakert. Ebben a gyermekek megismerkednek a természet zsengeivel, a virágokkal, általa megismerik a fa, fű, bokor, gabona, rovar lényegét, káros és hasznos voltát is. Ebben megkedvelik a gyermekek a munkát, szoktattatnak az életben előforduló komoly körülmények megfigyelésére. Szóval: az iskolakertben felnőtt ifjuság testi ereje mellett a szellemi is fogja érvényre juttatni, ez meg irányítani és nemesíteni fogja amazt.

Mindezekből könnyen levonható, hogy az iskolakert nemesak a leendő földmives, hanem kivétel nélkül minden rangú s foglalkozású embernek általános miveltiségére félreismerhetlen jótékony befolyással lehet. Sokan az iskolakertet nem szeretik, titokban s nyíltan egyaránt ellenezik, annak szükségességéről maguknak meggyőződést szerezni sem nem akarnak, sem nem tudnak; azok az iskolakertben nem látnak egyebet, mint a tanítóra és községre nehezedő új terhet. Pedig ez nem úgy van. Kedvező időben egy-két heti órát bizony szívesebben tölt a tanító a kertben, mint a romlott levegővel telt tanteeben. A mellett a gyermekek is nagyon örülnek a szabadnak. A kertben való tartózkodás frissítőleg hat a gyermekre, miáltal figyelme új erőt, felfogási képessége új fogékonysági tehetséget nyer.

A növénynek ültetése, gondozása, megszemléltetése csak is oktatólag hat a gyermekre. De nem egyedül a növényvilág az, melynek néhány képviselője a munkatanítás alapjául szolgál, ott még az állatvilág is van képviselve. Ezeken kívül

a talajisme is felveendő a tárgysorozatba. Eső és hó, hőség, fagy és éleny, napsugár és köd szintugy kínálkozik megfigyelés és szemléltetés tárgyául.

A beszéd- és értelemgyakorlatok száraz, holt tárgyai, p. o. pad, asztal, szék, ajtó, padozat, stb. stb. nem versenyezhetnek az élő tárgyakkal, a növényekkel, s azért a kellő en berendezett iskolakert egy valódi tanszermuseum a maga nemében. Az iskolakertben a trágya is figyelem tárgyává lesz, ép úgy a talaj mély művelése is.

Mindezeket a leendő földész hol tanulhatná meg legjobban, mint csakis az iskolakertben? Eleinte ez csak sejteti a növendékekkel a helyes irányt, de a gazdasági igazságok csirája ez által beplántáltatik az ifjuság lelkébe s idővel gyümölcsöző fává lesz.

Az iskolakert összeköti az iskolát a családdal s a községgel, főképp akkor, ha ez a növendékeknek ugyszólván tanmühelyévé válik. A hán y iskolakert léte sül, annyi emeltyü fog a közjólét fokozására működni. És mily könnyen lehetne az ily intézményt mindenütt létrehozni! Csak egynehány személy, egypár szó, egynehány ár földterület s — megvan az iskolakert.

Főkellék itt az, a ki azt vezeti, a tanító. És most eljutottam oda, hol már ki kell mondanom a keserü igazságot: Lehet mindennemü területből aránylag a legrövidebb idő alatt iskolakertet előteremteni, de nem minden tanítóból válik lelkes, ügyes és szorgalmas iskolakertész.

Daczára ennek, az iskolakert mindinkább tért foglal s kérdése a napirendről többé levétetni nem fog Törvényhozásunk gondoskodott róla. Most csak a tanítókon és községeken van, az eszmének testet kölcsönözni és a nevelés-tanítás nehéz művét természetesebb uton s az élő természet közbenjárásával eszközöltetni.

Az iskolakert nagyhorderejü jelentősége kell, hogy manifestálja magát:

a) Berendezésére, illetőleg beültetésére nézve az iskolakert általában az illető község és vidék igényeinek megfelelően;

b) a növendékekkel megtartassanak a növénytenyésztésre való gyakorlatok;

c) az iskolakert ugyyszólván központjává legyen az összes nevelés-tanításnak és ezáltal, hogy a gyermekkedélyben a növényvilághoz való előszeretettel növeli, belőle a durva rombolási hajlamot kiirtsa.

Ily alapon létesülve sily czélokra irányítva, az iskolakert magasztos jelentőséggel bir. A belőle kikerült ifjuság felnőtt korában a kertészeti és gazdasági ismeretek kellő mennyiségének biztos birtokában lesz; körükben a munkásság, szorgalom és jólét meghonosul, a különféle vidékek szépülni és az utak az eddig elérhetetlen fasorokkal diszteni fognak.

Komoly időket élünk, melyekben az élet egyre nehezebb lesz. A megélhetés kritikus helyzete keményen parancsolja, hogy iparkodjunk a jövődöbeli honpolgárokat komoly tevékenységre, munkaszeretetre s ezzel együtt hazaszeretetre szoktatni!

Ha ezek meglesznek, el fog némulni az elégedetlenség, meg fognak ritkulni az öngyilkossági esetek és az általános nyomor csökkenni fog. Azért: Szorgalmazzuk, gondozzuk és használjuk az iskolakertet mint a nevelés-tanítás legkitünőbb eszközét! Legyen ez a magyar népnevelés ügyének — szemefénye!

A népiskola mennyiben készíthet el a gyakorlatra? vagy a munkatanítás szüksége.

Irta: Váczy István, községi tanító, Nagy-Halmágy.

A társadalomban fel-felmerülő eszméket a kor szükségletei hozzák magukkal.

Századunkban az anyagi positió a folytonos s mind nyomasztóbban ható fegyveres béke, az egyre magasabb igények kielégítése, egy-egy mostohán elvonuló év okozta terméketlenség, a különféle elemi csapások következtében a jelen állapot már-már elviselhetetlenné lesz.

Népünk, mely — bátran mondhatjuk — jobb sors- és életmódhoz szokott, még nehezen tudja levetkezni a multat, ennek

kecsesebb képei előtte állanak s azoknak hódolni kényszerül, midőn vágyainak kielégítésére az utolsót is elvonja szájától. Hány gyermek éhezik, mert az atya szereti a korcsmákat, a kávéházakat? igen, mert azelőtt a néhány forintot alig vette észre; hány polgár-szülő gyűjti filléreit, míg mellette koplal? de hát eladó leányának okvetlenül selyemruhát kell venni, különben otthon öregszik meg. Hja, mert a társadalom a rang és a szemfényvesztés korát éli.

A kiadás fokról fokra szaporodik, a bevétel marad a régi. Ki csodálkozik tehát azon, ha annyi szerencsétlenség, ha annyi erkölcstelenség, öngyilkosság, sikkasztás stb. történnek!

Magas kormányunk látta a súlyos helyzetet, s hogy a népet leterelje a lejtőről, mely bukásához vezet, megakadályozni vélte a nagyobb költsékezést a korcsmai hitelről szóló törvénnyel; hogy takarékosagra szoktassa s e takarékoságot már a krajczárnál kezdhesse, behozta az iskolai és póstatakarékpénztárakat. Ezek mind a közszükségletek követelményei.

De egy nagy hiba áll a létrehozók és az eredmény között, — és mi volna ez más, mint az, mely a tagadhatlanul jótékony eszme diadalra jutásának is hatalmas gátot képez, a munka megkedveltetésének hiánya. Míg a lehetőségen, a csábító ingereken, a tényleges elfoglaltság szülte lekötöttség annyira nem uralkodik, hogy az egyedek a munkát, a rendet, az élet fenntartására alapként szolgáló földművelési s egyéb foglalatosságokon kívül szórakozást nem a dorbézolásban, a semmittevésben, hanem a hasznos házi ipar különféle ágaiban, mint a kosárkötés, fonás, a selyem-, gyümölcstenyésztés stb.-ben találjanak: addig az iskolai és póstatakarékpénztárak, addig a jólét előmozdításának más eszközei épen ott nem lelnek lendületet, hol leginkább óhajtandó, a társadalom alsó és közép osztályaiban.

Csodálatos, hogy hazánkban oly gyönyörű, oly életre való eszméket pendítenek meg, de a keresztülvitelnél lankad a buzgalom, mi több: bűnös tétlenség uralkodik!!

Első tehát, hogy tanítsuk meg a gyermekeket örömmel dolgozni. Hol van erre alkalom? Ott a háziipar, az iskolakert, de ott van az egész tanítás.

A tanítást életrehatóvá, vagyis gyakorlativá tenni tesz, azt úgy intézni, hogy a gyermek szerzett ismereteinek és ügyességének a közéletben hasznát tudja venni.

Mindent, a mit a gyermekek tanulnak, gyakorolniok és alkalmazniok kell, mert különben legjobb esetben is csak holt kincset bírnának ismereteikben. Igen jó e tekintetben oda hatni, hogy ne csak szóval elmondani tanulják meg a hallottakat, hanem értelmileg is felfogják azokat.

Szükséges e végett már eleve a munkálkádásra való szoktatás.

A szokás második természetünk; a miben a növendék gyakorlás által ügyességre tett szert, azt később önként is örömmel végezi, a mit pedig egyszer megszokott, ahhoz mint férfi az életben is szilárdabban ragaszkodik. Erre igen nagy figyelemmel kell lennünk a nevelésnél.

Tétlenül a tanulók ne maradjanak, már csak azért se, mert ha a munkássági ösztönt nem foglalkoztatjuk, a csevegésben, a játszásban, czivakodásban keres magának anyagot. Ezt pedig anynyira megszokja a gyermek, hogy az életbe is magával viszi, ahol azután a végzendő munka mellett ritka kivétellel henye, lusta, munkakerülő naplopóvá válik.

A munkának képző és nemesítő hatá át már régen elismerték, idővel be is hozták az iskolába. És ez igen helyes! Mert mi a kertészeti gyakorlatok, a kézimunka feladata, ha nem az, hogy a dolgot a növendékekkel megkedveltesse, értelmét, izlését fejlessze, erkölcsi önértékét fokozza azon tudatra ébresztvén, hogy munkája által jólétet és önállóságot szerezhessen magának, holott a dologtalan és ügyetlen ember a társadalomnak nyüge, másoknak rabja.

A népiskolai tanítás e feladatainak elérésére leginkább alkalmasak: 1. a kerti és mezőgazdasági gyakorlatok, 2. a női kézimunkák. A tanító utmutatása mellett foglalkozzanak a mezőgazdaság és kertészet főbb ágaival, a leányok ezenkívül a szükségesebb kézimunkákkal. De itt nagy tapintattal legyen a nevelő, nehogy, midőn a munkássági ösztönt akarjuk fejleszteni, ugyanakkor az ellenkezőt érzük el. Nevezetesen a gyermeket soh'se szabad tulterhelnünk; mindig arra törekedjünk, hogy örömmel végezze azt, a mit tennie kell. Nagy hatással van, ha ügyesen neveljük a találékonyságot. Oh mily öröm a növendékre, ha valamit magától kitalál! Mennyire lelkesíti az, ha magától, persze némi útbaigazítás mellett, eredményt mutathat! Csak úgy sugárzik az arczáról a lelkesedés, mely lelkesedés biztos garantiát nyújt jövőben a szorgalomra. Az elismeréssel ne fukarkodjunk, de úgy, hogy az fennhéjázást, elbizakodottságot ne szüljön.

A gyakorlatra való készítés megköveteli, hogy minden esetben írásban, számolásban, lecke megtanulásban csint, rendet, pontosságot követeljünk. Ha ezeket növendékeinkbe oltjuk, ne féljünk attól, hogy későbbi dolgaikban arról megfélekedzenek. Ha az életben szorgalmas, igyekvő egyént látunk: a szorgalmat a munkakedvet leginkább az iskolának tulajdoníthatjuk.

Helytelenül cselekszik az a tanító, a ki egyedül a száraz elmélettel foglalkozik. Ne vesződjünk hetekig p. o. az állatok táplálkozásával, hanem jegyeztessük meg, mi használ s mi árt az

egészségnek? Ne bibelődjünk az egyes állatok szörszálhasogató leírásával, oly növények ismertetésével, miket talán soh'se fogunk látni, hanem megismerkedve a hasznossal és kártékonyal, buzdítsuk, serkentsük őket arra, hogy már gyermekkorukban örömet leljenek azokban, a mik hasznosak és szükségesek.

Az iskola nem elégheti meg azt, hogy csak tudással látta el növendékeit, neki soha nem nyugvó tevékenységgel, élénk munkakedvvel kell azokat megajándékozni, — ellenkezőleg téveszti rendeltetését s nem veszi számba, hogy az életre való készítés szükségérzete volt mindig felvirágzásának éltető eleme.

Ha a gyermek az életbe magával viszi a munkakedvet, mint felnőtt ember mindig talál foglalkozást. Vessünk csak egy pillantást társadalmunkra s tegyük különösen vizsgálódásunk tárgyává a földműves osztályt. Az év kétharmad részében csak ad munkát a földművelés, ekkor minden kéz talál dolgot; azonban az évnek egyharmadában munkaszünet áll be, a föld népe a készből él, ha ugyan sikerült a dologidő alatt eleget összeteremtenie. Ezen időszak alatt óriási töke vesztegel hazánkban a tétlen kezekben, s e mellett a téli tétlenség az erkölcsi életet is gyökerében támadja meg, minthogy a renyhesség minden rosznak kútfeje. Mennyire megváltoznak ott az állapotok, hol a népiskola szülöttje, a felnőtt ember szorgalma, munkakedve keres magának ilyen vagy olyan mellékfoglalkozást.

Egy helyütt szóltam az önbizalomról. Hát az igen fontos. Az önbizalom eredményezi azt, hogy a gyermek nem ijed meg a veszélyektől, nem hátrál a látszólagos vagy tényleg létező akadályoktól, hanem bizva önmagában, szembe száll az akadályokkal is. A másik, ha nehézségbe ütközik, már gyáva visszavonulásra határozza magát. Nincs itt tetterő. nincs szabadakarat, nincs jellem.

Nagy horderejű az önbizalom az iskolai életre, de határozott befolyása van a felnőttekre is. Szerfelett vigyáznunk kell, hogy fáradozásunk ne legyen a gyermeknek kárára, mert a helytelen eljárás vakmerőséget és önhittséget szülhet, a vakmerőség pedig túlmegy az ész korlátain. Kerüljük itt a szélsőséget, mely oly könnyen önhittségre, a fennhéjázásra vezetne!

Azért ne dicsérjük növendékünket minden tettéért, mert ez amellet, hogy a gyermeket nem szoktatja a jóhoz csak azért, mert jó, hanem mert dicsszomja villanyozza, mondom, emellet sokszor az emberiség gyűlöletének tárgyává teszi.

Ha a gyermek visszaretten az akadályoktól, ítéljük meg, vajjon az az akadály valóban létező-e vagy csak képzett? Ha a második, szégyenítsük meg gyávaságát kellő határok között; ha az első áll, valljuk be őszintén, hogy bizony bátorság kell ahhoz, de hogy a bátorság az embernek ereje, szerencséje és előnye. Ezáltal felébresztjük önértetét, sőt az elkerülhetetlen szenvedé-

sekre pl. betegségben, foghuzásnál stb. a balsors, a szerencsétlenség elviselésére, vagy tette p. o. az ároknak átugrására, a nehéz sorssal való küzdelemre fogjuk megnyerni.

Bizony sok ferde nevelést kell itt a nevelő-tanítónak kijavítani. Egy helyütt az elbizakodottság, a pazarlás, a gög, a kevélység rúg magvai burjánoznak. Hányszor hallottam magam is ilyen forma szavakat a családtyától: „ne féljete fiaim, míg én élek, lesz miből megélnete, azután már nem törődöm vele“! — No, gondoltam magamban, ez sem tudja ám mit beszél, mert ha tudná, józan észszel ilyest még csak ki sem ejtene a száján, mert míg egyrészt az atyai szeretet silány voltát árulja el, mint mely csak haláláig gondoskodik gyermekéről, noha az igazán szerető atya iparkodik gyermekeit oly viszonyok közé juttatni, melyek halála esetén is megadják a tisztességes megélhetést, mondom, e mellett szülöttjében az elbizakodottság, a gög lélekölő magvait ülteti. Vagy nézzük! Ők nem Istenben, ezután szellemi és testi erejökben, hanem a vagyonban biznak, melynek értékét az a vakmerő gondolat, hisz' van atyámnak, az ezzel karöltve haladó pazarlás teljesen elvesztette előttük, mely hogy szükségkép maga után vonja az elbizakodottságot, a kevélységet, alig tagadható.

Vajjon képes-e egy ily gyermek a munkára? Sehogysem! Vagy ki volna az — legalább is kevesen — ha látja, semmi szüksége a munkára, hogy akkor fáradjon; pedig ha gyermekkorában nincs bele oltva a munkaszeretet, vajmi ritkán válik később tulajdonukká.

Mennyi fáradalmas munkát kell tehát teljesíteni a tanítónak s mégis mennyi méltatlankodást, keserőséget, hálátlanságot kell elnyelnie a hálátlan, a helyzet nehézségeit nem ismerőktől. Vajmi kevesen vannak, kik arra a gondolatra is jönnének, ugyan te szegény, nyomorult tanító, mért oly szánalmas a te életed? hát nem lehetne téged megvetett, lealacsonyított helyzetedből kiemelni? — Segítsünk magunkon. Fordítsuk előnyünkre ami hatalmunkban áll: szorgalmazzuk az iskolakertet, bibelődjünk selyemtenyésztéssel stb.

Ily szempontok szerint haladva készíthetjük növendékeinket a gyakorlatra. Mindenben a nagy eszme lebegjen előttünk: nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk. Ezek mind régi dolgok, társaim előtt ismeretesek; számítok arra, hogy idegenek is belepillanthatnak és arra, hogy valamint nekem mindig jól esik bármi reflexio a régre, úgy a szorgalmas, az ügybuzgó tanító, ha nincs is abban — mégis élvezetet keres ott is, mire a másik csak azt a megjegyzést kockáztatja: nem érdemes átolvasni!

A tanuló ifjuság egészségéről és testi fejlődéséről.

Közli: dr. Posgay Lajos, városi főorvos, Arad.

A közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. t. cz. szerint a gyermekek egészségi állapota hatósági felügyelet alá tartozik és a hatóság örködik felette. Nevezetesen arról gondoskodik a törvény 28. §-a, hogy „ragályos betegségben szenvedő tanulók a tanoda látogatásától mindaddig eltiltandók, míg orvosi bizonylat által ki nem mutatták, hogy tökéletesen meggyógyultak és általuk ragályozás nem történhetik.“ A felmerült kóroseteket a tanító azonnal tartozik feljelenteni. Így intézkedik a törvény a tanuló ifjuság egészségének érdekében, és ez nagyon is helyes. De valjon kimerítő intézkedés ez már, vagy van még ezen kívül is intézkedni és tenni való?

A tüzkár ellen nem elég a gyors segítség alkalmazása, nem elég a borzadalmat gerjesztő tűzvészt megfékezni, ennél még sokkal nagyobbat kell cselekedni! Kell a tűzvésznek elejét venni, mi az által történik, ha a tüzelő szerekkel óvatosan bánunk és a tenger tűznek már a még szunnyadozó szikrában elejét vesszük, azaz: annak feléledését jókor meggátoljuk.

Hát a nagy nép betegségek, a ragályos kórosetek nem ép oly borzasztók, mint a tüzesetek? De ha az ilyenek felmerülésekor annak idején intézkedtünk, hát akkor már eleget tettünk gyermekeink egészségének fenntartására nézve? Épen nem. A betegségeknek elejét kell venni, ahol és a mikor hatalmunkban áll s ha sikerül, ez ép oly nagy, sőt még nagyobb sikernek mondható, mint a betegségből való felgyógyítás.

Szülők, tanítók, hatóságok, társadalom kötelesek arra törekedni, hogy már az egyes gyermeknek egészségi viszonyai kifogástalanok legyenek.

Törvény szerint minden és tapasztalat szerint ma j d n e m minden gyermeknek életútja átvezet az elemi iskola padjain. Itt a gyermek életének azon éveit tölti el, melyekben szellemileg leggyorsabban fejlődik, melyekben a lélek oly igen nagyon fogékony minden iránt, de a melyekben a test is könnyen idomul és a külső körülmények által könnyen befolyásolható. Az iskolában nagyobb súlyt kell fektetni az egészségügyre, azért pár év óta egy miniszteri rendelet szerint külön tantárgyat képez az egészség t a n. De ez sem elég. A gyermek kezében lévő könyv legfeljebb olvasásra való, más célja alig lehet.

Nézetünk szerint az egészségtan az elemi iskolában külön tantárgy nem lehet. Nem is szükséges. De az egészség fenntartására, valamint a betegség okai elhárítására elengedhetetlenül szükséges, hogy a következőkre legyenünk figyelemmel:

1. A tanteremben jelszó legyen a tisztaság. E végett nem

csak a falak s padlózat, hanem még a taneszközök, butorok is rendszeres tisztogatás alatt álljanak. A szellőztetés következetes és alapos legyen.

2. Az iskolapadok célszerűek legyenek; a világosság a tanulókra balról jöjjön.

3. A tanulók sűrűn intendők, hogy testüket, ruházatukat tisztán tartsák; sem az iskolában, sem otthon, sem pedig az utcán port ne csapjanak, a füstöt kerüljék.

4. Olvasás és írás alkalmával a szemet a közletről való nézés által ne rontsák; homályban, sötét árnyékban, napsugarakban ne olvassanak, ne írjanak.

5. Egyenes testtartás minduntalan gyakorolandó.

6. Bárha eleget mozognak a gyermekek, mégis nélkülözhetlen a testnek rendszeres mozgása, mely a tornászásban leli kifejezését.

7. A tornászaton kívül még egy más mód van, melynél fogva kisebb nagyobb mértékben a szabadban mozoghatnak a tanulók. Ez történhetik az iskolakertben; s erre óhajtanánk főszlyt fektetni.

Az iskolakert azon helyiség, a melyben a gyermekek nemcsak szabadon mozoghatnak, hanem a melyben dolgozva tanulnak, friss levegőt élveznek, szóval, a hol testileg-szellemileg fejlődnek. A tanteremben a hosszadalmas üldögélés a gyermeket elfárasztja, kedélyét eltompítja, egészségét a zárt levegő megtámadja: azért felette kívánatos, sőt szükséges, hogy a gyermekek az iskolaidőnek egy részét a szabadban, a tiszta friss levegőben töltsék el. Rendes órákon kívül a játék, azokon belül a tanítás és munkagyakorlás foglalkoztassa őket.

Ama követelmény, hogy minden iskola mellett iskolakert legyen, csak üdvös lehet. Nagy hasznára van az a gyermekeknek, ha 20—21 heti tanóra közül legalább is egyet-kettőt az iskolakertben tölthetnek el; mert az eddig csak játékra irányított mozgékonyosság itt a komolyabb munka szolgálatába szegődik. A tanteremben elnyomott test új életre ébred, a vérkeringés elősegittetik, a lélegzés élénkül, mert a szénenynyel telített iskolai levegő helyett beszívják azon levegőt, mely tiszta, üde és elegendő mennyiségű élenyt tartalmaz.

Az iskolakertben a gyermek kedély állapota is más, mint akkor, ha padkóban ülven a négy fal között tartózkodik. Öröm és vígság sugárzik az új életre kelt ifjuság arczáról.

S a hol öröm és kedv honol, ott a munka, a tanulás, a munkagyakorlás is komolyan vétetik, erélyesen és hasznosan folytatatik. Az iskolakert tehát az egészségügy szempontjából is azon taneszközök sorában foglaljon helyet, melyeket nemzetünk és hazánk felvirágoztatására okvetetlenül alkalmazni kell.

Egészséges testben egészséges lélek! A 8—12 éves tanuló

testén munka között nem vallhat kárt, mert nehéz munkát a tanító neki nem ad. A tanuló az iskolakertben örömmel fog a munkához, csak hosszantartó és nagyon fárasztó ne legyen az. A gyermekben nyilvánuló munkakedv, mely legelsőbbben a játék-tárgyakkal való babrálásban talál kifejezést, nagyhorderejű jelenség, s kell, hogy értsük azt helyesen vezetni és tudjuk azt kellően támogatni. A tanuló gyermeknek hol is lehetne jobb helyet adni, őt játszani tanítani a munkára s a mellett testi és lelki egészségét előmozdítani, mint épen az iskolakertben? És igenis, az iskola mellett fennálló kert a legjobb helyiség, a hol a tanulók munkát látnak, munkát magok is végeznek és így munka mellett testük fejlődésének javára szabadon mozoghatnak.

Próbáljuk csak meg, kisdedeinktől elvonni a játékszereket, kárhoztassuk csak tétlenségre: kimondhatatlan károkat fogunk okozni gyermekeink nevelésében; mert kedvüket veszítik, a kedvtelenség pedig elfajulhat roszakarattá, mi szeliden mondva, minden rosznak a szülőanya.

Mi felnőttek tartozunk az ifjuságnak, gyermekeinknek, tanulóinknak egészségére gondot viselni. Tartozunk ezzel nemzetünk, hazánk irányában is. Minden egyes emberélet a hazának egy kis tőke gyanánt tekinthető, mely bizonyos körülmények közt nagy tőkévé lehet. Az 1887. évben Bécsben tartott hygienicus congressuson Rudolf, a megboldogult koronaherczeg, így nyilatkozott; „Az állam és az emberi társadalom legdrágább tőkéje az emberélet.“ Tartsuk fenn és védelmezzük azt gyermekeinkben, különösen a tanulóiban! A tanulók egészségének biztosítására, fenntartására és előmozdítására leginkább hivatva van — az iskolakert.

Méhészetünk jövője az iskolakertben.

Irta: Záray Ödön, községi iskolai igazgató, Arad.

Hangzatos szavakban hirdetjük folytonosan úton-útfélen a méhészet áldásos voltát, buzdítva ennek a hasznos gazdálkodási ágának a nagyobb terjedelemben való művelésére. És mit tapasztalunk? Azt, hogy itt is nem előre, hanem hátrafelé indultunk. A buzdító szavak siket fülekre találnak a közönségben, s a méhészet apostolainak, a méhészeti vándortanítóknak a működése végeredményében meddő marad. A közöny, az az átkos rákfenéje a társadalom legtöbb rétegében az oka annak, hogy méhészetünk nincsen kellőleg felkarolva. A helyett, hogy a téren dús virágainkból, gazdag méhlegelőinkkel első helyen álljunk, sajnos, csak hátul kullogunk azok mögött, kik e részben a méhtenyésztéshez szük-

séges föltételekkel nem lettek oly pazarul megajándékozva, mint épen mi magyarok. A mi népünk — mert most erről van szó — még mindig nem tud, nem akar megbarátkozni azon eszmével, hogy a szorosán vett gazdálkodáson kívül, az évnek minden szakában kell olyan munkálkodást végezni, mely hivatva legyen, boldogulásunkat bármily csekély mérvben előmozdítani. Mai megélhetési viszonyaink oly kedvezőtlenek, hogy bizony nem elég csak az aratás áldásait beraktározni s a munkakört beszüntetni. hanem ennek végeztével, sőt közben is oda hatni, hogy gazdaságunk bármely zugában, bármely lényegtelennek is látszó ágában intenzív munkát végezzünk, hogy mentől több irányból fokozott jövedelemre tehesünk szert. Erre pedig többek között nem lehet eléggé a méhtenyésztést ajánlani.

Hogy a méh rovar, azt — jól lehet — minden gyermek tudja; de, hogy ezen rovar mily nagyon hasznos, azt már kevesebben tudják; és, hogy milyen az életmódja, munkája és termésete, no azt már édes kevesen tudják. Pedig a méhről való ismeretek terjesztése népünkre nézve nagyon szükséges; mert a méhészet kevés tőke befektetésével nagy hasznot hajthat. De érteni kell hozzá.

A kezdő méhész eleinte csak sok méhet lát a köpüben s azt hiszi, hogy egyedül csak mézet hord be mindnyája, mire azután hozzáláthat a mézaratáshoz. Egyébre nem is gondol. Elismert tény, hogy népünk a méhekkal való ismeretekkel majdnem egészen hiányával van. Nagyobb része azt tudja, hogy a méh érzékenyen tud szűrni s kerüli, mint akár a darazsat.

Gondoljunk csak vissza saját magunk iskoláztatására az elemi osztályokban! Ott mi történt? Tanultunk például természetrajzot; de, hogy részletes ismereteket, szükséges tudnivalókat szerezhettünk volna a méhekről, az talán elő sem fordult soha. Tanultuk a természetrajzban egy néhány oly állatnak a nevét is, melyek idegen földrészekén élnek. Az ötödik-hatodik iskolai évben az elefant, tigris, hiéna, kolibri, óriási kigyó, jeges medve stb. neve sőt egész életrajza is ismeretes a tanulók előtt; de hogy a hasznos méhekről sem hallottak többet mint csak pusztá nevét, az is bizonyos.

Vagy tán a mostani tan-aerában szerencsésebbek vagyunk a méhészettről való ismeretek dolgában? Alig. Mert az olvasókönyvben foglalt egy olvasmány és egy kis költemény elolvasásán kívül manap sem történik semmi.

A méhészet pedig, eltekintve attól, hogy iparszerűleg is üzhető, a köznép kisebb-nagyobb jövedelem forrásainak egyike. És hogy ez előtte ismeretlen, hogy tőle idegenkedik, onnan van, mert nem ismerik a méhet, sem hasznosságát sem természetét. Mérvadó körökben belátták e tények javításának szükségességét és a gyakorlat terére lépven, a magas kormány kiküldött „mé-

hészeti apostolokat“ mondván nekik: „Menjetek el széles e házába s tanítsátok a népet az okszerű méhészetre — Berlepsch, Dzierzon és Grand Miklós nevében!

A nép azonban nem igen hallgat az apostolok szavaira. Ezek jöhetnek, s ha a méhészeti vándortanító apistikai előadását megtartotta, úgy ismét el is mehet. Nem hiszem, hogy ezen az uton nagyobb lendületet venne a magyar méhészet. A vándortanítói intézmény mai szervezetében egyáltalán véve alapzat nélküli épület. A méhészet felvirágoztatására le kell tenni az alapot, s ez csakis az iskolában és az iskola által lehetséges.

A népiskolában kell elvetni a méhészet csiráját, a népiskolai tanulókat kell bevezetni a méhészet titkaiba, beavatni a méhek csudálatos természetének ismereteibe. Az olvasmány nem elég arra, hogy annak egypárszori elolvasása képes legyen maga után maradandó benyomásokat hagyni. Ha a gyermekekkel megismertetjük a méhet, meg kell azt szemléltetni természetben a maga valóságában. Ha a méhek munkásságáról tanítunk, egyes időközökben meg kell szemléltetni a méhcsaládot magában a kaptárban. Szóval: ha az okszerű méhészet terjesztését komolyan akarjuk, a népiskolákban élő példák bemutatása által terjeszszük a méhekről való ismereteket.

Az iskolakert lesz azon hely, a hol egy pár méhcsalád taneszközül szolgáljon. Az iskolakertben ismerkedjék meg a gyermek a méhekkal; az iskolakertben lássa, hogyan dolgoznak, szállanak, építenek a méhek; az iskolakertben lássák, hogy eme igénytelen rovar mily hasznos és áldást hozó kis állatka; az iskolakertben tanulják megismerni azon virágokat, fákat, bokrokat, melyek méhlegelőül szolgálnak. S ha mind az elemi, mind az ismétlő iskola tanulói a méhekkal való bánásmódot látták, megtanulták, maguk is gyakorolták: lehetetlen, hogy meg ne kedveljék a méhet s mind azt, a mi vele szóba jön; lehetetlen, hogy az iskolakertben lévő méhcsaládok munkásságuk, eredményük által a tanulókra maradandó benyomásokat ne gyakoroltak volna.

A méhek szorgalma a tanulót szorgalomra, a mézaratás hasonló eredmény elérésére készíti.

Az így iskolázott gyermekek megkedvelik a méheket, mint ifjak megkezdik a méhészetet s mint felnőttek már kész méhészek.

Ez az alap, mely után a vándortanítói rendszer eredménynyel fog működni. Tehát úgy kormányilag, mint társadalmilag oda kell hatnunk, hogy a méhészet termő magva magában az iskolakertben legyen elvetve s egészséges plántái innen kerüljenek ki az ifjú nemzedék útján a nép körébe. Támogassuk az iskolakertet e részben való czélszerű berendezés s a tanító farságának kellő elismerése által, s erős a hitünk, hogy a méhészet Magyarországon rövid idő után virulni fog. Det Deus!

VEGYESEK.

„Skolski Vrt.“ Ezen cím alatt megjelenik Zágrábban egy havi közlöny, mely 1889-ben megkezdte első évfolyamát s mely az iskolakertek szolgálatában áll ép úgy, mint az „Iskolakert.“ Címe is az. De, a miben az „Iskolakert“ fennállása óta, még a harmadik évfolyamában sem részesült, abban a „Skolski Vrt.“ részesült, t. i. a boszniai országos kormány a következő rendeletet közli:

21638/I. sz. Zágrábban az e f. é. jan. havától fogva Cugsvert Miroslov vezető-tanító „Skolski Vrt“ cím alatt egy az iskolakertek gondozásának, a méhészet és a selyemtenyésztésnek szolgálatában álló folyóiratot szerkeszt és ad ki.

Miután ezen folyóirat az eddig megjelent három számában a megjelölt tanítási ágakra nézve igen tanulságos anyagot tartalmaz, melynek iránya és tendenciája tehát képes a tanítói személyzet tevékenységére eredményteljes befolyást gyakorolni, azért az országos kormány nevezett lapot az összes hazai elemi iskoláknak előfizetés céljából ajánlja s késznek nyilatkozik ott, hol egyes iskolák iskolakertekkel rendelkeznek, az e lap előfizetésére való szükséges eszközöknek pedig hiányával vannak: az illető politikai hatóság ebbeli indítványára, az érte járó előfizetési díjat megfizetni. Utóbbi 2 frt 30 kr. egy évre s Zágrábba a „Skolski Vrt.“ kiadóhivatalába küldendő. Serajevo, 1889. aprilis 29-én. Az országos kormány főnöke helyett a közigazgatási igazgató: Sauerwald s. k. — Iskolakert dolgában jelenleg elsők az osztrák szomszédok, utánuk jönnek a németek, svédek, francziák és bosnyákok. Hát mi magyarok? — a bosnyákok után!

Gr. Teleki Sámuel, ki Afrika belsejét beutazta s ennél fogva a tudomány-, különösen a földrajzra nézve sok és érdekes adatokat szerzett meg, május hó közepe táján hazatért. Miután a fővárosban pár napot töltött, elment Maros-Vásárhelyre.

Iskolai kertek Ausztriában. Azon üdvös intézkedés, hogy a népiskolák a tanulóknak a gazdasági ismeretekben leendő gyakorlati oktatása végett ugynevezett iskolás kertekkel vannak kapcsolatban, a Lajtántul mindinkább terjed. A legújabb kimutatások szerint az osztrák tartományokban lévő 16 888 népiskola mellett 7769 ilyen kert van berendezve, melyek diszkertre, konyhakert és gyümölcsösökre vannak osztva s részben botanikus kísérleti tereket is foglalnak magukban, sőt legtöbbnyire a méhészettel is kapcsolatba vannak hozva.

Az Eiffel-torony. Az ókornak hét világcsodája alig versenyezhet a jelen-kornak egy csodájával, mely magára vonja a világ figyelmét. Élelmes nép ez a franczia nép. Nemcsak a milliárdokat teremtette meg egy rövid idő alatt, de még egy nagyon is különös eszmének adott kifejezést rövid idő alatt, és bámulandó

módon. Sok világkiállítás volt már a continensen, de oly nagy-szerű különlegességgel egyike sem dicsekedhetett. A ki előtt a „Bábel tornya“ eddig mese volt, azt megtéritheti most az Eiffel-torony. Magassága 300 méter, ez hallatlan magasság, mely 60 kmnyi távolságból láthatóvá teszi a tornyot. Alapterülete több mint egy Hektár. 60 mnyi magasságában az első emeletnek padozata 2400 □ m Van itt négy terem, melyek elég nagyok 500—600 ember befogadására. 115 mnyi magasságban a második emelet padozata 1400 □ m. A torony tetejét egy 250 □ mnyi üvegkúp ékesíti. Az óriási vasépitmény körülbelül 5—6 millió frankba került. Építője egy német származású francia mérnök, Eiffel M.

I R O D A L O M.

Iskolai Szemle. Nevelés-oktatási közlöny. Szerkeszti Adorján Miklós. Főmunkatársak: Bárány Gyula és Pethes János. Megjelenik e lap Csurgón havonként kétszer. Előfizetési ára egész évre 3 frt. — A 10. szám tartalma a következő: 1. A tanítóképzés és a tanítók az ország színe előtt, III. közlemény; Horváth Józseftől. — 2. Az emlékezet (Folytatás); Zajzon Dénestől. — 3. A magyarországi tanítóképző-intézeti tanárok egyesülete; Adorján Miklóstól. — 4. A képviselőház közoktatásügyi bizottságának tárgyalásai (IV. Középiszolák), Referenstől. — 5. Könyvismertetés. — 6. Vegyesek. — 7. Szerkesztői üzenetek.

Mármarosai Tanügy. Nevelésoktatás-ügyi szakközlöny. Szerkesztik Szöllősi István és Bökényi Dániel. Megjelenik M. Szige'en havonként kétszer. Julius és augusztus hónapokban szünetel. Ára 2 frt 50 kr. A 9. szám tartalma ez: 1. Zagróczky Gyula. — 2. Tekintsünk szét az iskolán kívül; Kovásy Zoltántól. — 3. A női kézimunka anyaga, mennyisége és módszere leányiskoláinkban tekintettel megyénk viszonyainkra (vége); Pataki Ferencztől. — 4. Az új horvát népoktatási törvény: a „Paedagogium“ után — 5. A számtan és a magyarnyelv a nem magyar tannyelvű népiskolákban; Mayer Antaltól. — 6. Egyesületi szervezkedés; Bökényi Dánieltől. — 7. A közigazgatási bizottságból. — 8. Egyesületi élet. — 9. Meghívók. — 10. Irodalom. — 11. Közgazdasági rovat. — 12. Arvaházi alap. — 13. Nyilvános nyugtatványozás. — 14. Vegyesek. — 15. Szerkesztői üzenetek.

Kalauz. a nevelőoktatás terén. Katholikus paedagogiai folyóirat. Szerkeszti Regéczy József. Megjelenik Nagyszombaton. Ára egész évre 2 frt. A II. és III. füzetnek a tartalma: 1. Herbart és követői; Regéczy Józseftől. — 2. A néptanítók önképzésének akadályai; Dreisziger Ferencztől. — 3. Katholikus nőnevelésünk; Boromisza Istvántól. — 4. Népiskolai okirattár; Békesi Emiltől. — 5. Könyvszemle. Irodalom. Vegyesek.

AZ
ISKOLAKERT.

A NÉPISKOLAI TANÜGY
REFORMJÁT CZÉLZÓ HAVI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI
GRASZEL JÁNOS.

III. ÉVFOLYAM. — JUNIUS.

ARADON, 1889.
NYOMATOTT RÉTHY L. ÉS FIÁNÁL.

Mutatványul beküldött számot meg nem tartás esetén a czlmszalaggal együtt
kérjük visszaküldeni.